

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Університет банківської справи

Анотація. В статті розглянуто сучасний стан банківського кредитування інноваційного розвитку реального сектору економіки України, оцінено роль банківського кредитування у процесах впровадження інновацій в економіці, визначено причини, які стримують розвиток банківського кредитування інновацій та запропоновано шляхи його розвитку.

Ключові слова: кредитування; інноваційний розвиток; інновації; розвиток економіки; розвиток кредитування; інвестиції; банк.

CURRENT STATE OF BANK LENDING FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE UKRAINE ECONOMY

Abstract. The article considers the current state of bank lending for innovative development of Ukraine's economy, assesses the role of bank lending in the implementation of innovations in the economy, identifies the reasons that hinder the development of bank lending for innovation and suggests ways to develop it.

Keywords: lending; innovative development; innovations; economic development; credit development; investments; bank.

Темпи розвитку суб'єктів підприємництва багатьох сфер в Україні залежать від результативності впровадження інновацій, що в свою чергу залежить від можливості залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів для досягнення поставлених цілей. Впровадження новітніх технологій, розвиток інфраструктури вимагають фінансового забезпечення. Загальний низький рівень ефективності інвестиційного потенціалу України зумовлює сповільнення темпів інноваційної діяльності. Ключовим механізмом подолання вказаних проблем сьогодні має стати банківський кредит та механізм його впровадження в інвестиційній сфері.

Банківський сектор є основною частиною фінансової системи України й основним важелем економіки, який акумулює тимчасово вільні кошти та перерозподіляє їх між галузями економіки створюючи цим інвестиції. Сучасна банківська система є головним партнером держави у реалізації грошово-кредитної та інвестиційної політики.

Актуальність теми полягає у необхідності подальшого вдосконалення системи банківського кредитування інноваційного розвитку реального сектора економіки, спрямованого на модернізацію, впровадження сучасних технологій, створення нових видів наукомістких галузей промисловості [1].

Метою дослідження є визначення ролі банківського кредитування у процесах впровадження інновацій в реальному секторі економіки України.

Інновації – це результат впровадження нововведення, метою якого є створення додаткових конкурентних переваг, підвищення конкурентоспроможності, здобуття економічного, соціального, науково-технічного ефекту, нарощення прибутків. Інновації є невід'ємною складовою еволюції суспільства та потребують високої концентрації фінансових і людських ресурсів. Саме за таких умов одним із інструментів соціально-економічного розвитку є кредит.

В Україні, за даними Держкомстату, в 2019 спостерігалась негативна динаміка кількості промислових підприємств, які проваджують інноваційні заходи, але кількість таких заходів збільшується (табл.1).

Відповідно до даних табл. 1 кількість впроваджених інноваційних процесів у промислових підприємствах протягом 2019р. збільшилась на 316 од. (15,8%) та склала 2 318 од. При цьому кількість процесів, які впроваджуються з метою енергоефективності зменшилась в звітному році на 69 од. (7,4%) та склала 857 од., що може пояснюватись там, що енергоефективні заходи впроваджувались підприємствами в першу чергу в минулих роках.

Кількість нових видів продукції, які випускались промисловістю протягом 2019 року зменшилась на 1 695 од. (44,1%) і склала 2 148 од., що менше навіть за обсяг нових видів продукції в

2017 році. Але при цьому частка виручки від продажу інноваційної продукції в 2019 році збільшилась на 0,5%, що свідчить про те, що така продукція користується більшим попитом.

Таблиця 1

Динаміка впровадження інновацій на промислових підприємствах України*

Показник	2017р.	2018р.	2019р.	Відхилення 2019/2018рр.	
				Абсолютні	Відносні, %
Частка підприємств, які впроваджують інновації, %	14,3	15,6	13,8	-1,8	-
Кількість впроваджених у виробництво нових технологічних процесів, од.	1 831	2 002	2 318	316	15,8
з них енергоефективних процесів	611	926	857	-69	-7,4
Кількість впроваджених видів інноваційної продукції, од.	2 387	3 843	2 148	-1 695	-44,1
Частка обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізації, %	0,7	0,8	1,3	0,5	-

* Джерело: побудовано і розраховано автором на основі даних Держкомстату [2]

Таким чином, загалом у промисловості України в 2019 році спостерігається негативна динаміка впровадження інновацій.

З метою проведення оцінки забезпечення банківськими кредитами інновацій проведемо аналіз обсягу їх фінансування (рис.1).

Відповідно до даних Державною служби статистики України протягом 2017-2019рр. обсяг фінансування інновацій збільшився на 5,1 млрд.грн. (56,0%), здебільшого такі витрати фінансувались за рахунок власних коштів суб'єктів господарювання (88%), частка фінансування за рахунок кредитів була незначною і зменшувалась з 11,8% в 2017р. до 8,1% в 2019р.

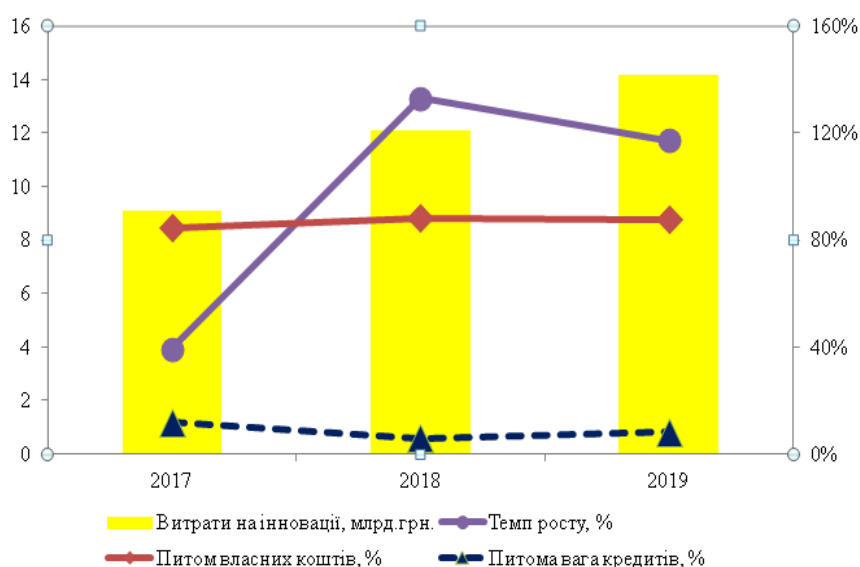

Рис.1. Динаміка фінансування інновацій в Україні*

*Складено автором на основі даних Держкомстату [2]

Таким чином на сучасному етапі розвитку економіки України банківські кредити відіграють мінімальну роль у фінансуванні інноваційної діяльності. Не зважаючи на значний потенціал банківського кредитування в соціально-економічному зростанні, суб'єкти господарювання активно його не використовують, а віддають перевагу іншим джерелам фінансування. Протягом досліджуваного періоду кредити банківських установ надавались здебільшого на фінансування поточної діяльності і не мали конкретної інноваційної спрямованості.

Слід зазначити, що слабка кредитна активність промислових підприємств зумовлена високою вартістю кредитних ресурсів як наслідку такого фактора, як висока облікова ставка НБУ, навіть не зважаючи на її зменшення у 2019 році. Такий фактор значно ускладнює залучення кредитів для фінансування інноваційних проектів низькорентабельних підприємств, які в першу чергу потребують технологічної модернізації [3, с.185].

Також гальмівним фактором у розвитку банківського кредитування інновацій є обмежений обсяг довгострокових кредитних ресурсів. Банківський сектор України на сьогодні не є повністю фінансово спроможним генерувати достатній обсяг кредитного забезпечення і відповідним чином обслуговувати інноваційний процес в Україні, а також не готовий брати на себе такі ризики.

Самі банки вказують на декілька чинників, які можуть стримувати кредитування інноваційного розвитку підприємств у найближчій перспективі: споживчі настрої підприємств та населення, які залежать від стану економіки і стабільності курсу національної валюти. «В умовах, коли розгортається девальваційний тренд і спостерігається економічний спад, підприємства та населення, природно, воліють утримуватися від нових інвестицій і не вдаватися до банківських кредитів. І, навпаки, якщо курс стабільний і економіка зростає, спостерігається і підвищення попиту на різні кредитні пропозиції» [4, с.15].

Успішність банківського кредитування інноваційного розвитку підприємств пов'язана із контрольованістю ризиків, їх допустимістю. Рівень ризику збільшується за наступних обставин: недосконалість нормативно-правової бази щодо питань ризиків; раптовість виникнення негативних впливів; відсутність виконання дій або комплексу заходів, направлених на уникнення ризиків, нівелювання їх негативних проявів; відсутність практичного досвіду розв'язання нових завдань та ситуацій [5].

В сучасній ситуації банківського інноваційного кредитування в Україні, необхідно застосувати дієві заходи стимулювання банківської кредитної діяльності в інноваційній сфері, якими можуть бути: запровадження пільгового оподаткування банків, які кредитують інновації; знизити норми обов'язкового резервування ресурсів, які залучаються на термін від одного року з метою збільшення ресурсної бази інноваційного кредитування та зменшення кінцевої вартості цих кредитів; надати банкам права на включення вартості майнових прав позичальника в розрахунок розміру резерву для відшкодування можливих втрат за наданими інноваційними кредитами в розмірі не менш як 50 % ринкової вартості застави; надати банкам права за ресурсами у вільно конвертованій валюті в короткостроковій перспективі, до одного року для цілей інноваційного кредитування, формувати обов'язкові резерви у вільно конвертованій валюті; запровадити механізм довгострокового рефінансування НБУ комерційних банків, які кредитують високоефективні інноваційні проекти; ввести механізм державних дотацій процентних ставок за інноваційними кредитами; організувати державне страхування інноваційних кредитів і надати державні гарантії за стратегічно пріоритетними напрямками інноваційного фінансування; ввести механізм обліку НБУ цінних паперів банків, емітованих у рахунок сек'юритизації банківських активів, вкладених в інноваційні проекти, з дисконтною ставкою, нижчою від офіційно оголошеної НБУ [3, с.187].

Таким чином, незважаючи на позитивні перетворення в структурі економіки України за останні роки, фактичний рівень модернізації діяльності реального сектору економіки на сьогодні не повністю відповідає сучасним потребам. Сьогодні банківський сектор не виконує роль прискорювача інновацій в економіці. У банків недостатньо власних ресурсів, а пасивні операції є нестабільними і, здебільшого, короткостроковими, що обмежує пропозицію кредитних ресурсів. У банків практично відсутня практика кредитування догострокових виробничих програм та проектного фінансування.

Якщо необхідності запровадження інновацій у виробництві не буде приділено достатньо уваги та підтримки – Україна ніколи не досягне прогресу і розвитку економіки. Тому протягом наступних років пріоритетним має стати завдання залучення стратегічних кредитних коштів у пріоритетні напрямки інноваційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вовчак О. Кредитні ресурси суб'єктів кредитного ринку: теоретико-методологічні підходи / О. Вовчак, Г. Миськів // Вісник Національного банку України. - 2015. - № 3. - С. 35-39.
2. Статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Абрамова А.С., Марич М.Г., Попова Л.В. Кредитне забезпечення інноваційного розвитку економіки банківськими установами в Україні // Проблеми і перспективи економіки і управління. – 2019 - № 2 (18). – С. 181-189.
4. Гудзь О.Є. Банківське кредитування інноваційного розвитку підприємств: можливості та ризики // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2019. – С. 12-19.
5. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах. Т.1.: Управління ризиками базових банківських операцій / А.О. Єпіфанов, Т.А. Васильєва, С.М. Козьменко та ін. / Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ» – 2012. – 283с.

Лукашук Максим Валерійович – аспірант, Університет банківської справи, м.Львів, e-mail: mlukashuk23@gmail.com

Lukashuk Maksym – PhD student, Bunking University, Lviv, e-mail mlukashuk23@gmail.com